

NOVA AKROPOLA

Z A B O L J E G Č O V J E K A I B O L J I S V I J E T

INICIJACIJA

O ETICI U
NOVINARSTVU

JE LI ISTINA
MRTVA?

HOLISTIČKA
MEDICINA

ANTROPONIMIJA

4

NOVA AKROPOLA

ZA BOLJEG ČOVJEKA I BOLJI SVIJET

01 | 2022. WWW.NOVA-AKROPOLA.COM

Sadržaj

9

4 INICIJACIJA

Petar Bujas

9 O ETICI U NOVINARSTVU

Manjula Nanavati

12 JE LI ISTINA MRTVA?

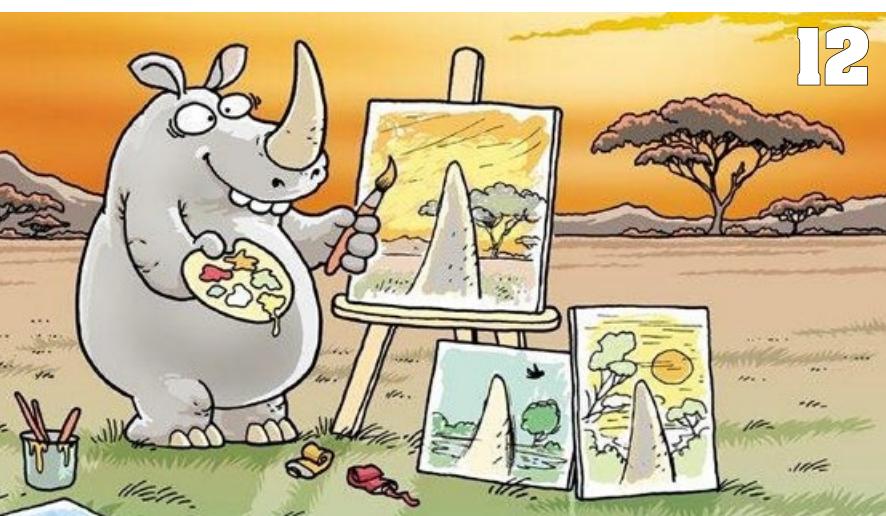
Sabine Leitner

14 ANTROPONIMIJA – O ZNAČENJU I PODRIJETLU IMENA

Jasenka Glavić

18 HOLISTIČKA MEDICINA

Shraddha Shetty

14

Luka
David
Jakov
Ivan
Petar
Karlo
Matej
Roko
Borna
Mateo

Mia
Ema
Lucija
Sara
Nika
Marta
Rita
Ana
Petra
Iva

18

Impresum:

Glavni urednik: Andrija Jončić

Izvršna urednica: Nataša Žaja

Urednici rubrika: Dijana Kotarac, Ana Jončić, Jerko Grgić, Nataša Žaja, Branko Zorić, Damir Krivdić

Lektura: Vedrana Novović, Branka Žaja

Tehničko uredništvo:

Svetlana Pokrajac, Matija Prević

ISSN 1849-6237

Izdavač:

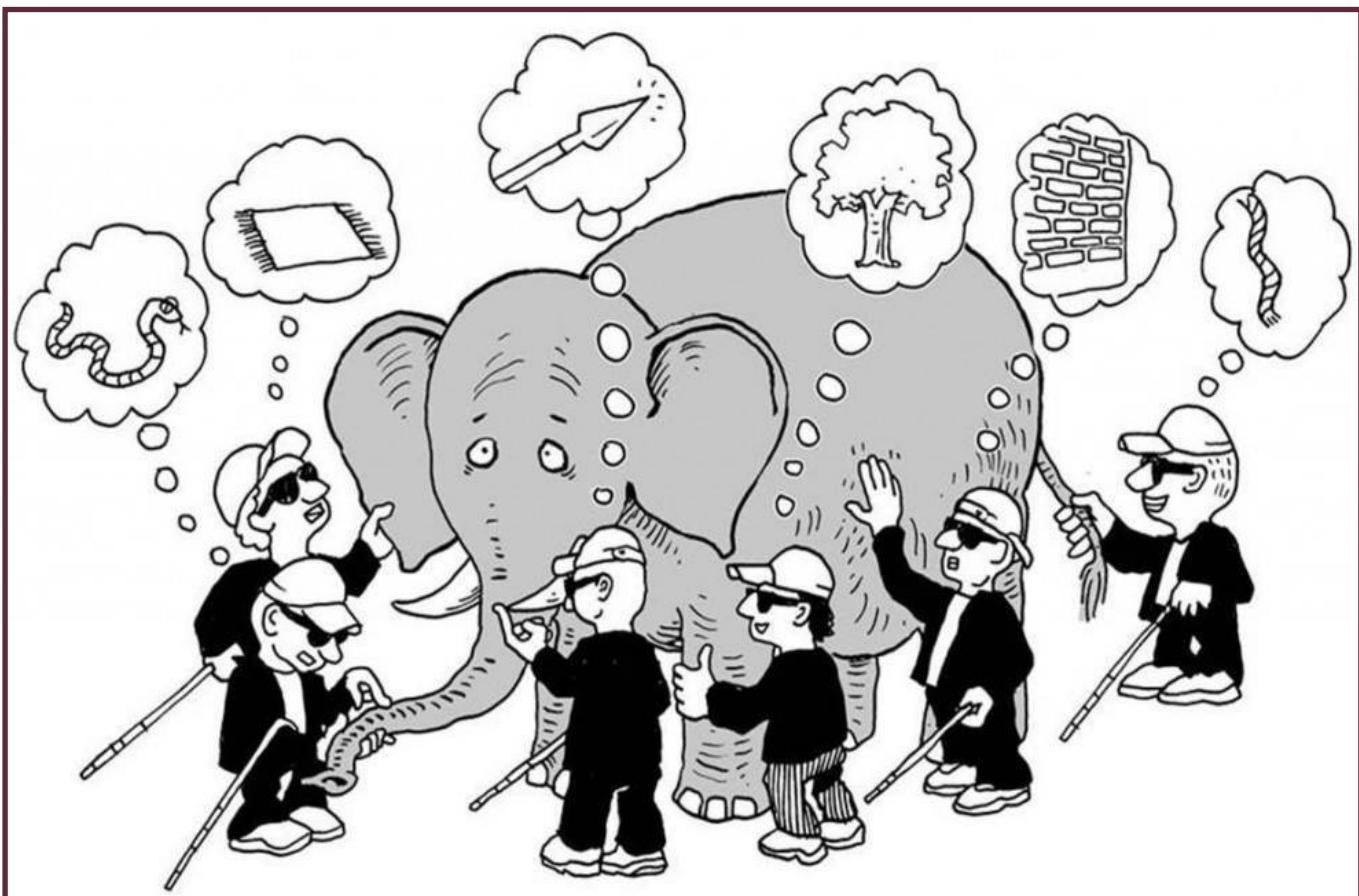
NOVA AKROPOLA - kulturna udruga

lica 36, 10000 Zagreb

Tel: 01/481 2222

web: www.nova-akropola.hr

e-mail: info@nova-akropola.com

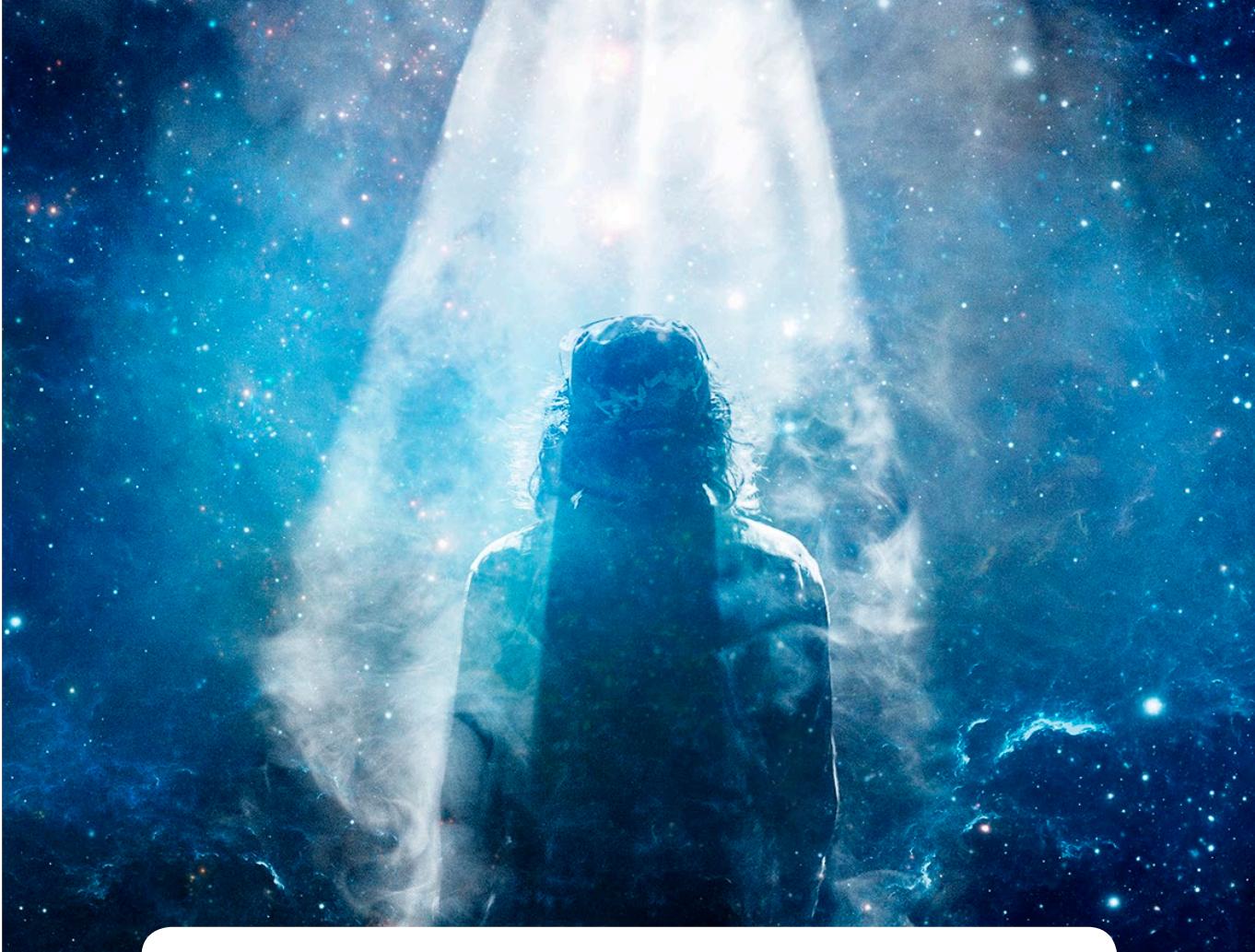

Usamu bit čovjekove prirode i u sva njegova humana nastojanja utkana je težnja prema istini. Propitujemo istinitost nekog događaja i način na koji je prikazan, pitamo se o svemu što smo čuli ili pročitali, pokušavamo razumjeti ono što susrećemo i doživljavamo. Često sami ili u razgovoru s nekim izvlačimo određeni zaključak koji izgleda najprikladniji i zaključujemo slučaj, puno puta nesvesni da prava potraga za istinom tek počinje...

Ako se zaustavimo na prvim, ponekad brzopletim zaključcima ili se zalijepimo za neke djeliće istine koji nam se najviše svidaju i koji odgovaraju našim očekivanjima, bit ćemo poput slijepaca u Buddhinoj paraboli o slijepcima i slonu. Na pitanje što je istina, Buddha odgovara da je ne možemo nagadati ni napipavati u mraku, nego je moramo vidjeti u svjetlu njene cjelovitosti kao živo, smisleno biće.

Dokučiti istinu nije samo obuhvatiti sve moguće činjenice, kao što ni određena slika nije zbir točkica ili poteza kistom. Povezivanje fragmenata istine nije samo površinsko nego i dubinsko sagledavanje stvari, i nema samo horizontalnu nego i vertikalnu dimenziju. Upravo su zato mudraci svih vremena poučavali o važnosti izgradnje univerzalnih kriterija istinitosti koji nam mogu pomoći u približavanju bezvremenskoj stvarnosti, skrivenom smislu svega... ☺

Uredništvo

INICIJACIJA

Petar Bujas

Čini se da prolazi vrijeme u kojem se smatralo da je napretka radi nužno raskinuti veze s prošlošću koja taj isti napredak koči. Ustanovilo se, nakon burnih i tegobnih iskustava zadnjih nekoliko stoljeća, da je ipak zabluda poistovjetiti materijalni i tehnički napredak s onim duhovnim i moralnim. Štoviše, u ovim kriznim vremenima u kojima živimo, sve je više glasova koji progovaraju i o naličju suvremene visoke tehnologije i modernih znanstvenih postignuća. Stoga je zanimljiva prava poplava zanimanja za ono mitsko, onostrano, za sve što nadilazi puko materijalno postojanje. Međutim, upozoravali su na to mnogi istaknuti kulturni antropolozi, nije nepostojanje mitova ili interesa za onim što nadilazi naša fizička i osjetilna ograničenja glavna razlika između nas modernih i onih drevnih ljudi čije su preokupacije bile drugačije od naših. Zapravo, jedno od glavnih obilježja modernog svijeta jest nestanak inicijacije, a upravo je ona imala odlučujuću ulogu i značaj za svekoliki život u tradicionalnim društvima.

Živi kozmos

Novost koju je moderni svijet uveo u ljudsko postojanje jest da suvremeni čovjek živi u radikalno desakraliziranom kozmosu. Upravo je doživljaj sakralnog i njegovo izražavanje drevni čovjek smatrao ključem vlastitog postojanja. Postojanje u kozmosu nije se nikad iscrpljivalo samo po sebi, već je bilo svrhovito i smisleno. Drugim riječima, ni čovjek, a ni kozmos ne žive samo da bi preživjeli, a onda okončali svoj život u prahu i ništavilu. Držalo se da je ljudsko postojanje neka vrsta putovanja na kojem čovjek traži svoju skrivenu bit. U religijskim sustavima starog svijeta to je bilo opisivano pomoću mitologije baš kao i u antičkoj filozofiji kroz maksimum "Spoznaj samoga sebe". Pritom se smatralo da je kozmos veliko živo biće (makrokozmos) koje se sudbinski isprepliće s mikrokozmosom, odnosno čovjekom. I kozmos i čovjek uronjeni su u postojanje koje je višedimenzionalno. Od nekoliko mogućih razina egzistencije samo su neke dohvatljive

našim osjetilima, a te su prema drevnim tradicijama – najmanje bitne. To nikako ne znači da su nebitne, već da je njihova uloga sekundarna i prateća u odnosu na druge dimenzije koje nadilaze našu trenutnu svijest. Ove druge dimenzije nazivale su se sakralnim, duhovnim, a u svjetlu otkrića dubinske psihologije mi ih danas nazivamo arhetipskim. Zapravo, te dimenzije ispunjene su onim bitnim i smislenim, i predstavljaju stvarnost u pravom smislu riječi. Zato drevni čovjek nastoji živjeti sveto jer je to život ispunjen bitkom. Sakralno istodobno znači stvarnost, vječnost i djelotvornost. Upravo te odlike sakralnog upućuju na proširene mogućnosti izražavanja ljudskog bića kao i na njegove druge preokupacije, osim borbe za puko preživljavanje. Samim time i vidljivi, materijalni univerzum dobiva novo značenje: on je očitovanje "nečega drugoga", neke stvarnosti koja nije od ovoga svijeta, ali se u ovom svijetu može izraziti i čovjek je može razumjeti i živjeti. Stoga sakralni i profani univerzum postaju komplementarni i samo zajedno omogućuju ljudskom biću cijelovit život u kojem čovjek nije sveden na samo jednu svoju dimenziju.

Inicijacija i mit

Sva tradicionalna društva posjedovala su složenu i do u pojedinosti razradenu mitologiju. Mitologija je predstavljala njihovo poimanje svijeta, način na koji se opisivao kozmos i položaj čovjeka u njemu.

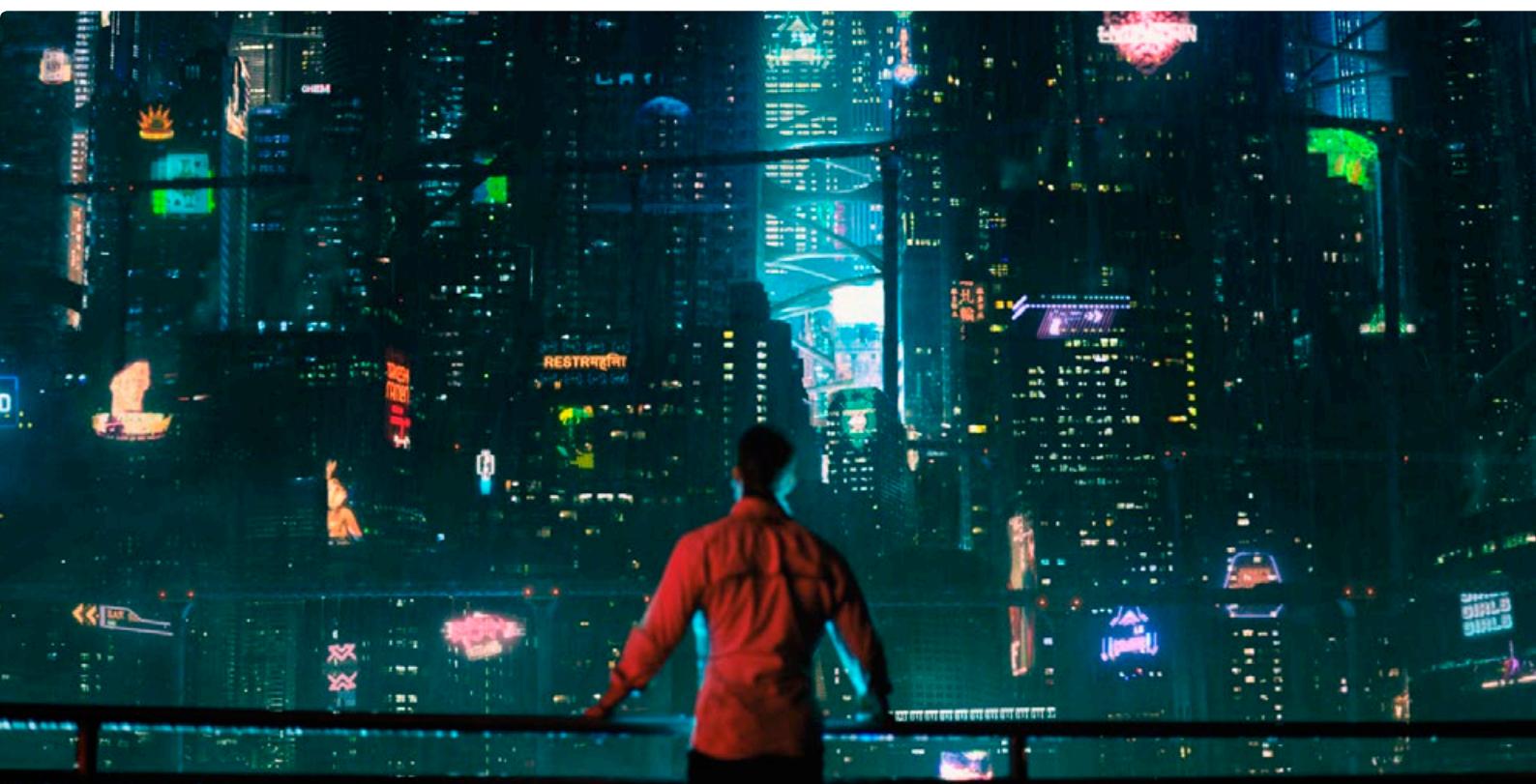
Kroz mnoge arhetipske slike i simbole prikazano je kako je kozmos nastao, koja je njegova bit i na koji način u njemu postoje ljudska bića. To je zapravo povijest, ali više psihološke naravi. Ona se ponajprije

tiče ljudske psihe i duha, i obrazac je za utemeljenje kulturnih i društvenih institucija. Mit je povijest svega značajnog što se dogodilo od stvaranja svijeta, svih događaja koji su pridonijeli stvaranju čovjeka kakav je danas. Za razliku od suvremene povijesti, mitologija je puno više od šture i suhoparne objektivne informacije: mit obuhvaća sve čovjekove aspekte, a ne samo razum. Kroz simbole, jezik neizrecivog, čovjek se može spojiti s onostranim, s onim što trenutno još ne poznaje, ali je za njegovo postojanje od presudnog značaja.

Mitologija je sakralna povijest pa je zato valja brižljivo čuvati i prenositi budućim naraštajima. Ako se ona izgubi, čovjek je u opasnosti da izgubi kontakt s vlastitim biti, pa se u tom slučaju kvalitativno ne razlikuje od životinje. Kako mitovi nisu upućeni analitičkim i razumskim spoznajnim mogućnostima čovjeka, nužno je da nekim naročitim postupkom pokrenu njegovu nutrinu i oslobode je banalnosti, perifernog i beznačajnog. Uloga mita sastoji se u budjenju duhovnih potencijala u čovjeku, u razbijanju njegovih ljuštura koje sprječavaju njegovu nutarnju viziju i viđenje stvari kakve one odista jesu po svojoj biti. Ako doživi i oživi mit, čovjek se uključuje u stvarnost višeg reda. Međutim, da bi se to stvarno i dogodilo potreban je prijelaz svijesti iz profanog u sakralno. Takav prijelaz omogućuje inicijaciju.

Inicijacija kao most između profanog i sakralnog

Inicijacija predstavlja niz obreda i usmenih poduka koje dovode do korjenite i istinske promjene onoga koji prolazi inicijaciju. Ona odgovara dubinskoj pro-

mjeni načina postojanja; na kraju inicijacijskih iskušenja neofit živi posve drugačiji život nego prije: on je postao "drugi". Sama riječ inicijacija dolazi od latinske riječi initiare što znači uvesti u nešto ili započeti nešto. Izvorno, to znači ući u postupak koji označava psihološki prijelaz iz jednog, nižeg stanja bića u više. Drevni su držali da se putem inicijacije duša uzdiže i približava svome iskonu o čemu nam govore svi mitovi bilo koje kulture i civilizacije. Inicijacija uvodi neo-

fita u svijet duhovnih vrijednosti, u sakralno. Zato se ovdje ne radi o poduci u modernom značenju riječi. Inicijacija jest naročiti pedagoški postupak, ali njena svrha nije stjecanje znanja, ona je zapravo proces duhovne obnove i ima odraz na čitavo ljudsko biće. Neofit postaje dostoјnim svetog naučavanja tek nakon duhovne pripreme. On ne može biti vrijednosno neutralan u spoznajama koje je dobio kao što je to slučaj sa suvremenim obrazovanjem gdje nije od značaja uzrokuje li znanje koje je student dobio promjene u njegovoj nutriti. Jer, sve što neofit nauči o svijetu i o ljudskom postojanju ne čini "spoznaju" u značenju koje joj mi danas pripisujemo; to nije samo zbir činjenica koje se mogu unedogled ispravljati i mijenjati, zapravo improvizirati. Svijet je u ovom kontekstu božansko djelo i stoga je sakralan po samoj svojoj biti. Zato se nakon dugotrajne i mukotrpne pripreme onima koji će biti inicirani dopušta uvid u sakralno znanje. Učitelji ih pomno i dugotrajno podučavaju, zatim prolaze kroz niz iskušenja, da bi naposljetku stekli pravo pristupa tajnim ceremonijama, odnosno - susretu sa sakralnim.

Svaka inicijacija znači zapravo "smrt" stare ličnosti i ponovno rođenje nove; "smrt" označava kraj jednog načina postojanja ispunjenog neznanjem o onom bitnom i mogućnost za novu egzistenciju bližu istinskoj

stvarnosti. Inicijacija predstavlja nepovratno iskustvo koje se odvija uvijek prema jednom te istom psihološkom scenariju sastavljenom od tri uzastopne etape: života, smrti i uskrsnuća. Inicijacijska smrt nužna je za početak duhovnog života. Inicijacijsku smrt često simbolizira tama, kozmička noć, zemljina utroba, koliba, utroba čudovišta. Sve te slike označavaju povratak u neko latentno stanje, a ne posvemašnje uništenje bića (tako moderni čovjek najčešće zamišlja smrt). Slike i simboli obredne smrti zapravo se povezuju sa stvaranjem embrija, s nicanjem, one već naznačuju pripremu novog života. Uloga inicijacijske smrti odnosi se na ono što nakon ovakve smrti slijedi: rođenje obnovljenog bića.

Inicijatski put

U starim se vremenima na čovjeka gledalo kao na biće koje sudjeluje u dinamičkom kozmosu koji je u neprestanom pokretu. Sve što taj kozmos obuhvaća putuje nekamo, a zajedno s kozmosom putuje i ljudsko biće. U mitsko doba ljudsko se putovanje poistovjećivalo s putovanjem čovjekove svijesti koja neprestano oscilira između nižih i viših dimenzija postojanja. Svaki mit, koji ujedno predstavlja i inicijacijski obrazac, govori o toj borbi svijesti da se osloboди ograničenja materijalnog svijeta, ali samo kroz iskušenja tog istog materijalnog svijeta u koji smo jednim svojim dijelom svi neminovno uronjeni. Mit o egipatskom bogu Ozirisu sadrži tipičan inicijacijski scenarij i put. Ozirisa je ubio i raskomadao njegov brat Set, i komade njegova tijela razbacao je na sve strane po egipatskoj zemlji. Ozirisova žena, božica Izida, uspjela je uz pomoć magije i boga Anubisa ponovno sastaviti njegovo tijelo koje sada postaje besmrtno. Ovaj nas mit kroz arhetipske slike upućuje na položaj čovjeka u kozmosu i bit same inicijacije. Ljudsko biće koje živi samo da bi preživjelo nikako ne može biti potpun čovjek u pravom smislu riječi. Kako bi povezao sve svoje mnogostrukе aspekte, za njega je nužan uvid u istinsku zbilju. Ali, takav osobit uvid nemoguće je bez određenog odmaka od svijeta prolaznosti. Kao što smo prethodno napomenuli, u inicijacijskim mitovima to se opisuje dramatičnim tonom; uvijek je u pitanju rastakanje, komadanje, raspršivanje, proždiranje od strane nekog čudovišta, ulazak u tminu, propadanje u ponor. Neovisno o tonu i načinu, poruka je vrlo jasna i izravna: svaku istinsku promjenu prati komešanje i kaotično, krizno stanje. Nemoguće je dosegnuti više razine svijesti i istinsku ljudsku prirodu bez promjene slike svijeta i perspektive kojom gledamo na stvari. U alkemiji se to naziva "tamnom

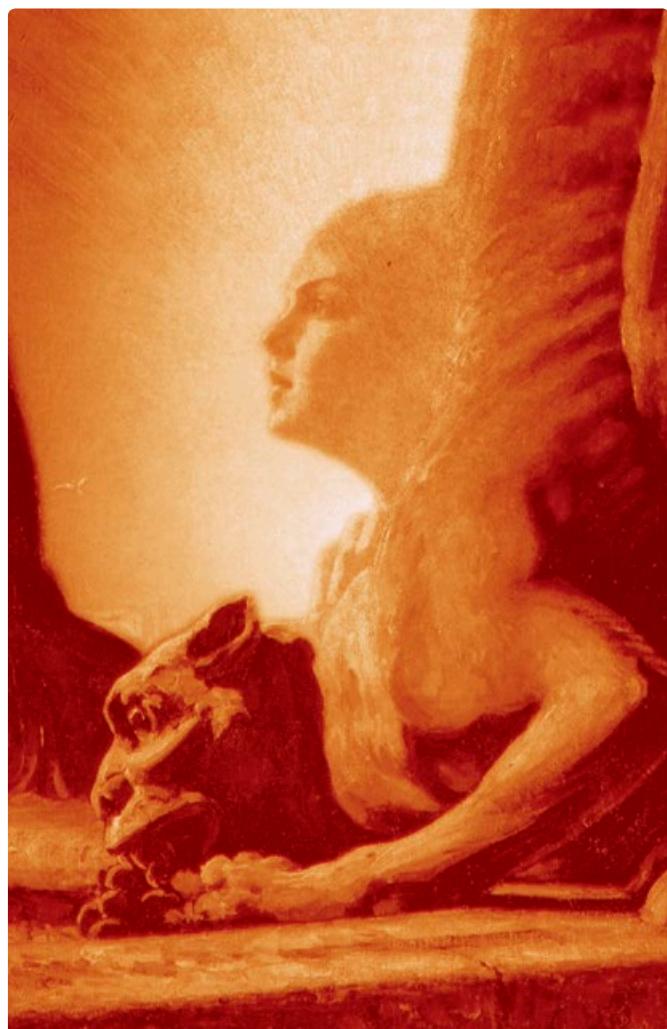
noći duše", a simbolizirano je rušenjem postojećeg kako bi se sagradilo novo. Stari čovjek, pun neznanja i manjkavosti, mora umrijeti da bi se rodio novi, istinski čovjek. Inicijacijskim rječnikom rečeno, čovjek se ponovno rađa drugačiji, suptilniji i mudriji. Oziris je morao podnijeti mnoga iskušenja i umrijeti da bi mogao uskrsnuti – obnovljen i besmrtan. Poslije će sve to morati ponoviti njegov sin Horus, ali to će biti uzor i svakom Egipćaninu. Kroz mit o Demetri i Kori, kao i kroz orfičke i samotračke misterije, ovaj će scenarij u osnovnim crtama biti uzor i čitavoj antici, a kroz ciklus arturijanskih mitova i legendi o Gralu spojiti će se s kršćanstvom i proširiti na europsko srednjovjekovlje.

Vrste inicijacija

U drevnim vremenima postojalo je mnogo vrsta inicijacije. Zapravo, gotovo svi značajni filozofi, umjetnici, znanstvenici, kao i političari bili su inicirani. Naravno, inicijacija je bila primjerena svakom ljudskom biću, premda se nije držalo da su sva ljudska bića ista niti da imaju jednake potrebe. Važno je bilo da svakome bude omogućen pristup višim razinama postojanja, ali uvažavajući pritom psihološke i druge razlike koje postoje među ljudima. Inicijacija je tako bila jedna osobita vrsta pedagogije; onaj tko je prolazio inicijacijskim putem i kroz inicijacijska iskušenja suočavao se s vlastitom naravi i dubljim dimenzijama postojanja i približavao se tako ne samo vlastitoj biti, već i biti svijeta koji ga okružuje. Kao pedagoško umijeće, inicijacija je povezivala spoznaje o onome bitnom sa svakodnevnim zanimanjima čovjeka kako bi ih on upotrijebio na dobrobit svih. Kroz različita zanimanja, vještine i umijeća ljude se uvodilo u svijet duhovnih vrijednosti ne zanemarujući pritom materijalno postojanje. Stoga nitko bez potrebne inicijacije nije mogao postati istinskim svećenikom, ratnikom, zanatljom, liječnikom, sucem, pjesnikom, arhitektom... neovisno koliko vlada tehničkim umijećem samog zanimanja. Samo je tehničko umijeće naravno neophodno, ali ono nije dovoljno da bi iz njega zračile duhovne vrijednosti. Svako od tih zanimanja imalo je vlastitu inicijaciju, ali neovisno o zanimanju svi su ljudi prolazili tijekom života nekoliko inicijacijskih obreda usklađenih sa sakralnim kalendarom. Općenito, svaki se život dijeли na tri glavna razdoblja između kojih su se odvijale različite inicijacije.

U vrijeme osjetljivog prijelaza između djetinjstva i sazrijevanja odvijali su se pubertetski obredi ili obredi sazrijevanja. Oni su trebali mladu osobu poučiti spolnosti i ispravnom shvaćanju emocija; također, nakon

pobjijedenih inicijacijskih kušnji mladić ili djevojka imali su pravo na svoje mjesto u zajednici kao njeni punopravni članovi. Kušnje fizičke izdržljivosti, zabrana spavanja, jedenja, obaveza šutnje kao i mnoge druge, bile su jamstvo snage volje i duhovne snage. Tijekom ove inicijacije mlade se poučavalo mitovima i religiji zajednice; oni su tako slijedili inicijacijski put mitskih bića. Morali su "umrijeti" za djetinjstvo kako bi se ponovno rodili kao zreli ljudi otvoreni za vrijednosti

duha. Držalo se da bez ove inicijacije mladi ne mogu postati zreli ljudi sposobni nositi se s teškoćama života; bez nje su oni, neovisno o broju godina, uvijek nekako nezreli i emotivno nedorasli, zapravo uvijek potencijalno psihološki nestabilni.

Sljedeći inicijacijski obred upućen svim ljudima bio je namijenjen odraslima. Kroz njega su se odrasli, zreli ljudi suočavali sa smislom života i ljudskog postojanja u kozmosu. Plesom, pantomimom i različitim ceremonijama na simboličan način uvodilo u tajne života i važnost životnih iskušenja. Mnogi mitovi ilustrirali su ljudski položaj u svijetu, kao i mogućnosti za probolj duhovnih vrijednosti. Poznati su nam eleuzinski,

samotrački i orfički misteriji kao i njihove inačice u drugim kulturnim krugovima. Ovi obredi nastojali su podariti viši smisao ljudskom životu u uvijek kritičnim "srednjim godinama". Smatralo se da bez njih ljudski život ne može biti ispunjen i plodonosan već jedino skučen i isprazan.

Naposljetku, zadnji inicijacijski obred vezan je uz starost. Stari su ljudi kroz ovaj obred trebali naučiti prikupljena životna iskustva pretvoriti u mudru pripremu za smrt. Smrt je neizbjegna inicijacija, ona je nužna preobrazba ljudskog bića, čak i ako se nije prošlo kroz prve dvije inicijacije.

Međutim, od presudnog je značaja da ova inicijacija bude ispravno shvaćena. U himni Demetri žalilo se one koji su prešli prag života, a nisu sudjelovali u misterijima: "Sretan je onaj među ljudima koji je za života na zemlji vidio te stvari! Onoga tko nije upoznao svete svetkovine i nije u njima sudjelovao ne čeka ista sudska u mračnom boravištu."

Zaborav inicijacije u modernim vremenima

Bjelodano je da moderni svijet više ne poznaje inicijaciju. Ali, to ne znači da inicijacija modernom čovjeku nije potrebna. Mnoga pitanja o životu i smrti nameću se danas istim intenzitetom kao i nekoć. Prolaznost i vječnost, smisao i besmisao, radost i patnja, strahovi i nade, življenje i umiranje... sve to i danas struji ljud-

skim bićem, sve to struji kroz njega, uz njega, čak i usprkos njemu. Vjerljivo nema života koji nije došao do kritične točke, do dubokih kriza i tjeskoba kad se čini da sve izgleda promašeno, suvišno i besmisleno. Upravo u takvim prijelomnim trenucima i suvremeni čovjek ima potrebu za inicijacijom, čak i onda kada to i ne sluti. Biti iniciran, zagrabititi od života dublje i ponovno se roditi obnovljen... potraga je to za smislom koja čini sastavni dio ljudske prirode. Poznati psiholog C. G. Jung držao je da se smisao ljudskog života doseže upravo nakon niza iskušenja inicijacijskog tipa. Ova iskušenja ne vode prema nekom utopijskom blagostanju i atrofiji prema svemu osim prema materijalnom postojanju, već prema životu koji ima svoju bit.

Naravno, iskustvo novijih vremena pokazalo je da ljudsko biće može voditi smislen, ali i besmislen život. Čovjek može živjeti nesvjestan vlastite biti, ali takav život nije u punom smislu ljudski. Inicijacija je postojala u svim kulturama i civilizacijama prošlosti, ali danas je više nema, iako za njom postoji potreba ili barem čežnja kod mnogih ljudi. Drevni su mudraci tvrdili da inicijacija pomaže nadvladati i kritični trenutak svakog ljudskog života – smrt. Možda je to upravo bila najveća vrijednost inicijacije: mogućnost da se smrt prihvati kao nešto sasvim prirodno. Svaka je inicijacija zapravo određeno putovanje koje priprema čovjeka za smrt i ponovno rođenje na višim razinama bića. ☩

O ETICI U NOVINARSTVU

Intervju s Anantom Goenkom, izvršnim direktorom *Indian Express Grupe*

Manjula Nanavati

Koja je glavna etička obveza tiska? Nije li tražiti istinu, stvarne činjenice, i prikazati je što objektivnije? Ipak, same činjenice nisu cijela istina. Uzimajući u obzir činjenice, potrebno je shvatiti kontekst, povezati točke, razlučiti obrasce i uobličiti ih u priopćenja koja imaju uzročno-posljedični slijed, koristeći najviše etičke standarde. Možemo li to tražiti od novinara i novina? Zar ne trebamo od njih zahtijevati profesionalnu etiku, pažljivo provjeravanje činjenica, obuku u novinarskoj metodologiji i nepokolebljivu odanost istini?

Klasična uloga novinara bila je informirati građane, a ne ih zabavljati. No danas uloge nisu više tako jasne.

Novinarstvo kao biznis, senzacionalizam i lažne vijesti opasno utječe na javno mnjenje, a društvo je u opasnosti da potpadne pod utjecaj izmišljotina, što vodi iskrivljenoj percepciji stvarnosti.

U ime indijskog ogranka Nove Akropole, Manjula Nanavati sastala se s Anantom Goenkom, izvršnim direktorom *Indian Express Grupe*, jedne od najčitanijih i najcjenjenijih indijskih novina. To je ujedno i najveća svjetska medijska grupa za digitalne vijesti koja ima više od 148 milijuna jedinstvenih korisnika mjesečno na šest jezika širom svijeta. Poznata po svom točnom izvještavanju i hrabrosti pozivanja utjecajnih ljudi na odgovornost, temelji se na osamdeset i

pet godina globalno priznatog istraživačkog novinarstva koje je oblikovalo javni diskurs i nacionalnu politiku.

Slijede ulomci iz razgovora koji je imao za cilj istražiti ulogu novina i novinarstva te njihov iznimno važan utjecaj na društvo.

NA: Novinarstvo igra mnogo važnih uloga koje utječu na društvo. Koju smatrate najbitnjom?

ANANT GOENKA: Da prati moćnike, dade glas onima bez glasa, da građanima pruži informacije potrebne za donošenje informiranih odluka, razumijevanje promjena, ali prije svega traženje istine, bez obzira

na cijenu. Ipak, kad god kažemo da želimo poštivati istinu, pitanje o kojem se već godinama raspravlja i priča, glasi: "Čiju istinu?" Na primjer, u bilo kojem ratu imate dvije istine. U polariziranom svijetu u kojem živimo, svaki borac za slobodu za nekog drugog je terorist. Dakle, mogu postojati sukobljene istine. U praksi, to bi značilo da isti događaj može imati dva potpuno različita naslova, ovisno o čitateljstvu na koje novine ciljaju.

Zaista je izazov pronaći univerzalnu Istinu. Možemo li jedan incident ili događaj objektivno promatrati iz toliko mnogo kutova da se tiska kao ista naslovica za toliko različito čitateljstvo? To bi bila

velika uloga i služenje društvu. No, također kažem da se to još nije dogodilo, a možda nije niti moguće. Ono što je moguće jest odlučiti se za snažnu, nepokolebljivu posvećenost nepristranosti i točnosti.

NA: Koji bi bio izazov za postizanje toga?

Ekonomičnost?

ANANT: Da, sigurno je ekonomičnost jedan od izazova. Ako nitko ne čita novine, kakva korist od toga? A to je najveći problem dobrog i poštenog, objektivnog novinarstva. Često postanete neka vrsta neželjene pošte ili nekakvog akademskog časopisa koji gubi tu angažiranu publiku koja vam je potrebna da biste ga učinili održivim. Ako ne angažiram publiku, koja je onda svrha onoga što radim?

Uzmimo drugu krajnost. Ono što danas prenose najveći informativni kanali nedvojbeno je prostituiranje aktualnih događanja. I iako ne bih mogao spavati noću kad bih takve stvari iznosio, to ima prođu i to je unosan posao, jer strah prodaje, krv prodaje i emocije prodaju novine. No, za očekivati je da će u rastućoj demokraciji, mladoj i toliko raznolikoj poput naše, biti čitatelja, publike, građana, koji će cijeniti istinu u svoj njezinoj složenosti, dovoljno da žele za nju platiti.

NA: Preslikavaju li naše vijesti naše društvo?

ANANT: Nedvojbeno. No, ne postoje niti jedne novine za cijelo društvo. Postoji nekoliko različitih novina, neke više, neke manje odgovorne. Svaka odražava različit, ali vrlo stvaran dio društva.

NA: Ako novine ne poštuju svoju ulogu čuvara istine, društvo je u opasnosti da njime zavladaju fantazije, prijevare i izmišljotine. Kako razgraničavate vjerodostojne činjenice da bi se potaknula javna rasprava i oblikovanje mišljenja zajednice?

ANANT: Vrlo smo pažljivi u odvajanju novinskih članaka na činjenice i mišljenja. Indian Express ima samo dvije stranice kolumni, a ostatak novina doslovno je samo izvještavanje o činjenicama. I zapravo smo

prilično jaki i u predstavljanju proturječnog mišljenja, kako bismo omogućili čitatelju da sam donese zaključak. No ulažemo iznimno puno vremena i truda prije nego što mi izrazimo mišljenje. Tako mi to radimo, iako sam vrlo svjestan da reportaža o objektivnim činjenicama postaje sve manje i manje privlačna kao format, jer ljudi žele osjetiti da su dio veće zajednice s kojom su u potpunom suglasju, pa novine i kanali ciljaju svoju publiku i drže se njih.

Misljam da je to opasnost s kojom se suočava naša profesija: zatvorili smo se u zasebne grupacije i mikro grupacije, tako da uopće ne razumijemo širu sliku. U današnjem digitalnom svijetu odgajate generaciju stručnjaka, ljudi koji su sjajni u područjima koja ih zanimaju. No gotovo da i nema onih koji imaju široko znanje i horizontalno razumijevanje svega. To je vrlo smjela izjava i nisam siguran da bih je mogao zaista dokazati, no imam takav osjećaj.

Druga stvar koja ozbiljno zabrinjava su algoritamski izabrane novosti i tekuće vijesti. Bez obzira na to koliko je algoritam "odgovorno" dizajniran da ubaci suprotno gledište, vidite toliko sadržaja koji se slaže s vašim svjetonazorom da ćete preskočiti sve ostalo. A to je stvarnost. Svaki put kada podijelite članak, to radite jer se podudara s vašim stavom, jer vam se sviđa to što ste pročitali, jer u to vjerujete i želite da drugi ljudi vjeruju u to. Dakle, što god postane viralno, čak i ako je potpuna neistina, potpuno smeće, činjenica je da se proširi internetom. Uvijek kažem da u toj viralnosti ima i neke istine.

Stoga je izazov dobrog novinarstva: može li naša priča i istraga razbiti te barijere i pobijediti te algoritme?

NA: Da, izuzetno je frustrirajuće znati da konzumirate sve te informacije, ali nemate sposobnost prosuditi je li to istina ili nije. Čak i ako pažljivo čitate, sa zadrškom, dogodi se da se u

to indoktrinirate kada to duže čitate. Dakle, u ovom digitalnom dobu građanskog novinarstva, u kojem je svatko vlastiti urednik i onaj koji upravlja širenjem informacija, koje su odgovornosti građana?

ANANT: Mislim da čitatelji moraju biti vrlo svjesni toga. Kad dijele novosti, kad čitaju novosti, moraju uložiti dodatni napor kako bi izašli iz programiranih sadržaja vijesti i tražiti druga gledišta.

NA: No to se neće dogoditi samo od sebe. Što novinarska struka može učiniti da educira javnost i njeguje profesionalnost i integritet koje novinarstvo mora pružiti?

ANANT: Mislim da se to događa. Već postoji snažna svijest o lažnim vijestima. Ljudi uviđaju da ne mogu vjerovati svemu što pročitaju na WhatsAppu. Zatim imate platforme poput Googlea i Facebooka koje ulažu u ideju educiranja čitatelja o provjerljivim vjerodostojnim izvorima. Radio sam s Googleom i Facebookom na onome što oni nazivaju "The Trust Project" (<https://thetrustproject.org/trusted-journalism/>), a koji stavlja plavu kvačicu na provjerljene članke. Dakle, ako članak objavi neki anonimni korisnik, čitatelju se barem stavi do znanja da ne postoji nitko tko polaže pravo vlasništva nad tim sadržajem i da bi članak mogao biti motiviran. Postoje televizijske emisije u udarno vrijeme koje se bave vijestima koje su postale viralne, ali razdvajaju ono što je doista istinito od onog lažnog.

Kao roditelj, također smatram da s razvijanjem kritičkih vještina, poput uvoda u prihvatanje onih s kojima se ne slažete, treba započeti zarana – na dječjem te kasnije školskom igralištu. Mislim da ovo nije lako, no nastojanje postoji. Iako, vjerujem da je u konačnici vaša odgovornost odlučiti kakvo novinarstvo želite pratiti.

NA: Novinarstvo kao profesija gubi na vjero-dostojnosti zbog optužbi za pristranost i pod-mičivanje. Novinarska struka nema univerzalni etički kodeks kakav se liječnici i pravnici obvezuju slijediti. Kako osiguravate da se vaši izvjes-titelji pridržavaju visokih standarda o kojima smo govorili?

ANANT: Ne, nemamo institucionalnu zakletvu. To zaista ovisi o svakoj grupaciji. No u *Indian Expressu* imamo šestomjesečnu obuku u kojoj iskrenost, integritet i etika zauzimaju istaknuto mjesto. Namjera koja stoji iza našeg etičkog kodeksa jest pronaći istinu, ispravno utvrditi činjenice i istražiti sve strane priče. Pozvati na odgovornost koga god treba pozvati na

odgovornost, dajući pritom dovoljno vremena (obično 48 sati) da osoba odgovori. Ne senzacionaliziraj. Budi nepristran. Ideja nije nekoga poniziti. Ideja je iznijeti činjenice. A onda je posao vladinog aparata, policije i nadzornih tijela da poduzmu odgovarajuće mјere.

Mi od vijesti ne radimo biznis... mi smo u novinarskom poslu. Kažemo drugima što nije u redu i tražimo od njih da vjeruju da je ono što smo napisali nepristrano i točno. Stoga je bolje da se držimo istih standarda kao što to zahtijevamo od drugih. Zbog toga imamo urednika koji ispravlja naše pogreške, a mi ih shvaćamo vrlo, vrlo ozbiljno.

NA: Ovo bi mogla biti vizija novi-narstva kakvo bi trebalo biti ...

ANANT: Da, naravno. Potraga za istinom, ideja da je to ono što biste trebali znati, a ovdje su svi aspekti toga. Ako to činite dosljedno, kroz dovoljno dugo vremena, nadamo se i molimo da ćete biti prepoznati kao tvrtka ili brand kojem se vjeruje – dovoljno da se privuče publika koja to traži. I ta će publika, usprkos svim lažnim vijestima, nastaviti rasti; oni koji žele razumjeti sve aspekte i cijene golem trud koji je uložen u sve aspekte te potrage. I ja to doživljavam optimistično, kao priliku. Jer postoje ljudi poput vas koji su razočarani i očekuju od novina više standarde nego većina. Nemaju druge opcije osim da dođu u novinarske institucije poput nas. I *Express* rast tiskanih i digitalnih proizvoda u posljednjih osam godina vrlo je ohrabrujuće svjedočanstvo ovog trenda. To je ono što nas čini marljivima i potiče da radimo još predanje, pokrećući ciklus vrline. Barem se nadam da je tako. ☺

S engleskog prevela: Helena Marković

JE LI ISTINA MRTVA?

Sabine Leitner

Istina se nekada činila prilično jednostavnom: nešto je istinito ili nije, a najčešće je postojala i opća suglasnost o tome što je istina. Danas se pak čini da živimo u post-istinitom svijetu gdje Istina više ne postoji kao takva, već samo kao "moja" ili "tvoja" i gdje je, očigledno, nečija vlastita istina uvijek istinitija od istine nekoga drugoga. No, je li istina zaista mrtva? I je li uvijek bila tako jednostavna i jednodimenzionalna?

Možda se zaista promjenilo jedino to što smo shvatiли да је истина комплекснија него што smo mislili. I da čak ni činjenice nisu u potpunosti "činjenične", već su višeslojne.

Zamislite sljedeći scenarij: brižna i savjesna majka daje oboma od svoje dvoje djece ulje jetre bakalara po preporuci pedijatra. Djeci se to ne sviđa, ali u to vrijeme nije bilo tableta koje bi zamaskirale taj neugodan okus. Međutim, jedno dijete ima pozitivno

iskustvo, jer je majčin postupak učinio da se osjeti voljeno. Drugo dijete pak ima negativno iskustvo jer je natjerano da uradi nešto protiv svoje volje i samim tim se ne osjeća voljeno. Dva vrlo različita iskustva i percepcije istog događaja i iste majke. Je li majka bila dobra ili loša?

Možda je istina nekada bila jednostavnija jer smo nekako vjerovali da je ona nešto apsolutno. Kada je naš svijet postao multikulturalniji i nalik globalnom selu, odjednom smo se suočili s relativnošću onoga što smo smatrali ispravnim, pristojnim i dobrim. Postali smo svjesni da su jednostavne "činjenice", kao što je doba dana, ustvari relativne. Na jednoj strani svijeta može biti pet ujutro, dok je na drugoj strani pet popodne. Isto tako, je li dan ili noć, ljeto ili zima? Ovisi gdje smo.

Sigurnost i udobnost "apsolutnih istina" je razbijena, i preplavila nas je nedokučiva kompleksnost

stvarnosti. No, svijet se nije promijenio. Možda smo se tek probudili iz dječjeg *binarnog* razumijevanja svijeta (istina ili laž, ispravno ili pogrešno) i trebamo proširiti svijest koja će nam omogućiti percepciju jedinstva koje se nalazi u pozadini stvari. Zamislite da ste dvodimenzionalno biće koje ne može *vidjeti* trodimenzionalni valjak. Sve što vidite je dvodimenzionalna sjenka recimo kruga ili kvadrata. Tek nakon što biste razvili trodimenzionalnu svijest, bili biste u mogućnosti vidjeti da i krug i kvadrat mogu biti dio iste stvari.

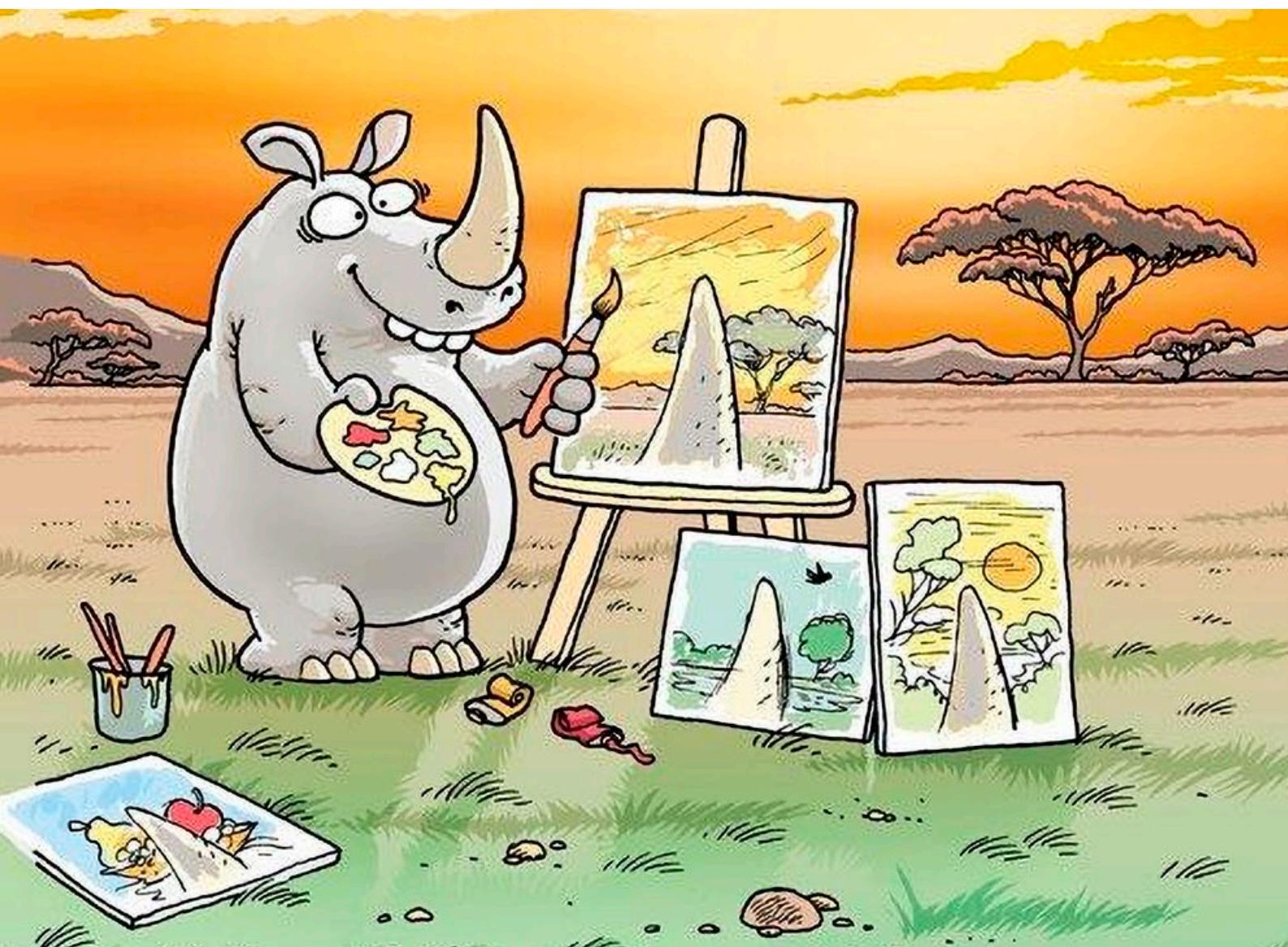
Prethodni primjer majke pokazuje da mi sami kreiramo naše iskustvo stvarnosti. Stvarnost brižne majke koja radi ono što vjeruje da je najbolje za njenu djecu može se doživjeti na različite načine. Međutim, činjenica da kreiramo naše iskustvo stvarnosti ne znači da ne postoji temeljna stvarnost.

Razlika između temeljne stvarnosti i iskustva te stvarnosti je u istočnoj filozofiji ponekad predstavljena kao apsolutna i relativna stvarnost. Apsolutna stvarnost je temeljna stvarnost koja uvijek ostaje nepromjenjiva bez obzira na to tko je doživjava. Ona je takva kakva

jest, nezavisna stvarnost. Relativna stvarnost je stvarnost koju promatramo i doživljavamo, koju kreiramo u našem umu.

U grčkoj filozofiji postoji razlika između *fenomena* (pojavnosti) – stvarnosti koju oblikujemo u umu, i *numena* ili nespoznatljive stvarnosti na kojoj se ona temelji. Prema obje filozofije, postoji samo jedna apsolutna stvarnost, ali su relativne stvarnosti brojne i svaka je relativna s obzirom na iskustvo određenog pojedinca u određenom trenutku u vremenu i prostoru. Lijek protiv relativnosti istine nije povratak udobnosti jednostavnih istina. Protuotrov se sastoji u prihvaćanju kompleksnosti stvarnosti i uzdizanju do više dimenzije gdje se različiti stavovi doživljavaju kao aspekti istog "arhetipa". Istina nije mrtva, samo je potrebno promijeniti naše razumijevanje iste. Možda samo trebamo biti "otvoreniji" s istinom i prihvatići da drugačija, pa čak i oprečna predstavljanja iste činjenice mogu biti istinita. A prvi korak prema Istini bio bi naučiti se staviti u položaj drugog čovjeka i pokušati promatrati svijet iz njegove perspektive. ☺

Sengleskog prevela: Ivana Jovović

A collage of various names from the first row of the Croatian name grid, including Gabrijel, Viktor, Šimun, Mauro, Bruno, Franko, Andrej, Dominik, Patrik, Vid, Mak, Matija, Marin, Emanuel, Noah, Oliver, Antonio, Marko, Matej, Jakov, Jan, Gabriel, Noa, Karlo, Pavel, Andrija, Vito, Ivan, Lucas, Antun, Adam, Ivano, Leon, Mihael, Lovro, Pavaol, Roko, Andro, Erik, Jona, Juraj, Ivor, Mateo, Petar, Toni, Maksim, Adrian, Filip, Borna, David, Fran, Toma, Sven, Ilija, Arian, Tomislav, Martin, Leo, Niko, Teo, Tin, Noel, Liam, Domagoj, Dorian, Mario, and Zvonko.

ANTROPONIMIJA

O značenju i podrijetlu imena

Jasenka Glavić

Odijek je postojala potreba za identifikacijom ljudi, nadijevanjem imena kako bi se ljudi mogli razlikovali. Na odabir osobnog imena utječu podneblje i kultura u kojoj je pojedinac rođen i živi. Ima nešto posebno u osobnim imenima, u značaju koji se tome daje, u potrebi da svakom pojedincu damo nešto čime ga izdvajamo, učinimo na neki način jedinstvenim.

Značenje imena u nekim kulturama je izrazito važno jer postoji vjerovanje kako ime jakog značenja može pojedincu osigurati dobar i dug život. Dati mu potrebne alate kao štit od svih zala. Ili nejakom djetetu pružiti zaštitu.

Proučavanjem osobnih imena, njihovim značenjima i podrijetlom bavi se lingvistička grana antroponomastika. Istražujući podrijetlo imena, možemo ustanoviti gdje se neko ime spominje prvi put i kako se to ime prenosilo iz kulture u kulturu sve do današnjih dana.

Nekoć su ljudi imali samo osobno ime, a to nam potvrđuju i brojni jezični spomenici. Primjerice, u tekstu Bašćanske ploče spominju se kralj Zvonimir, opat Držiha, opat Dobrovit, knez Kosmat. I u Valunskoj ploči, dvojezičnoj i dvopismenoj, spominju se osobna imena Teha, Bratohna i Juna. Današnja službena antroponimijska formula sastoji se od osobnog imena i prezimena. Ona je zakonom propisana i svatko je mora imati. Hrvatski leksikograf Vladimir Mažuranić piše:

"Ime je u tješnjem značenju isto što lat. *pranomen*. Od pradavna imaju na zapadu rodovi, porodice, kuće, hiže, bratstva i plemena svoja prezimena. Uz prezime dolazi i pridjevak sa značenjem *cognomen*. Što bi danas odgovaralo nadimku."¹

Začeci vođenja evidencije kod europskih naroda povezani su sa širenjem kršćanstva i vođenjem matice krštenih, vjenčanih i umrlih osoba. Osim toga, postojala je potreba sigurne provjere srodničkih odnosa kako bi se izbjeglo sklapanje brakova bliskih srodnika.²

Tragove o popisima osoba i obitelji nalazimo već u pretkršćanskom dobu kod nekih kulturnijih naroda (Egipćani). Kod Židova se spominju knjige rođenja, odnosno ploče pokoljenja, tj. Rodoslovne knjige. Rimljani su popisivali rođene, nakon odredbe cara Marka Aurelija Antonina (161. - 181.). Imali su prijavljivati porod djece što je služilo za dokaz slobodnog poroda i dobi čovjeka. Zakonodavstvo cara Augusta (30.pr.I do 14.p.I) uvelo je popis ženitaba.³

¹ Mažuranić, Vladimir, *Prinosi za hrvatski pravnopovijesni rječnik*, pretisak, Zagreb, 1973, str. 426-427.

Zagreb, 1973, str. 426-427.
2 Hlača, Nenad, *Osobno ime i obiteljskopravni odnosi*, UDK 347.189:347.61./64

3 Planiol, Marcel, *Tratise elementaire de droit civil*, tome 2, Paris, 7, 1915, str. 143.

POVIJEST OSOBNIH IMENA

Kao duhovno-fizičko načelo individualizacije čovjeka, osobno ime pojedincu daje identitet, izvlačeći ga iz carstva anonimnosti. Ono je i snažan atribut čovjeckove osobnosti.

Najopćenitije, osobno ime može se definirati kao naziv pojedinačne osobe koji se određuje odmah po rođenju. Sama pojava određivanja osobnih imena seže još u pretpovijesno razdoblje u vrijeme kada plemenske strukture gube svoju snagu, a čovjek postaje svjestan svoje narasle individualnosti. Svakako već prvi pisani dokumenti, poput sumerskih predaja koje su sačuvane na glinenim pločicama, sadržavaju raznovrsna imena koja su bila odraz tadašnjih javnih običaja. Prvo ime koje je pronađeno na glinenoj ploči u Mezopotamiji prije 5000 godina bilo je Kushim, a osoba koja je nosila to ime bila je računovoda. Na ploči je zapisano "Ukupno 29,086 mjera ječma je primljeno u razdoblju od 37 mjeseci. Potpisao: Kushim".

Prema vjerovanju bliskoistočnih naroda ime je bilo ravno suštini, biću imenovanog, pa se poznavanje nečijeg imena poistovjećivalo s poznavanjem njegova bića. Sintagma *imati ime* značilo je isto što i postojati, a nemati ime – *ne postojati*.⁴

Luka	Mia
David	Ema
Jakov	Lucija
Ivan	Sara
Petar	Nika
Karlo	Marta
Matej	Rita
Roko	Ana
Borna	Petra
Mateo	Iva

PRAENOMEN	NOMEN	COGNOMEN
GAIUS	JULIUS	CAESAR

4 Dropulić, Julijano, članak Upravno pravo, *Hrvatska pravna revija*, ožujak 2006.

5 Usp. Romac, A., *Rimsko pravo*, Zagreb, 1987., str. 84-85

6 Usp. Hlača, N., *Osobno ime i obiteljsko pravni odnosi*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 1/46 (1996.), str. 68.

U najstarijem razdoblju Rimske Republike Rimljani su nosili samo jedno ime. Kasnije su u vrijeme Carstva rimski građani imali pravo nositi tri imena (*tria nomina*). Prvo ime ili *praenomen* bilo je osobno ime. Drugo ime ili *nomen* odgovaralo je današnjem prezimenu, a *cognomen* je bio zapravo nadimak koji je uglavnom određivan prema tjelesnim ili psihičkim značajkama pojedinca.⁵ Car Marko Aurelije Antonin prvi je krajem II. stoljeća uveo obvezu popisivanja novorođene djece i u tom smislu evidentiranja osobnog imena novorođenog djeteta. Odredba je bila u funkciji dokazivanja slobodnog statusa građanina te određivanja osobe.⁶

Nakon propasti Rimskog Carstva polako se ugasio običaj trostrukog imena, pa je tek težnja srednjovjekovnog plemstva da i kroz ime očuva svoje povlastice uvjetovala da gornji društveni slojevi osnovnom imenu dodaju i nadimak koji će kasnije prerasti u prezime. Ta je tendencija vidljiva kod franačkog plemstva tijekom 8. i 9. stoljeća (primjerice Karlo Veliki, Pipin Mali, Karlo Čelavi ili Ludvig Pobožni), no tek je u 11. st. postala učestalija i u nižim društvenim slojevima, prije svega u sjevernoj Italiji, a zatim i u Francuskoj, Španjolskoj te u nekim dalmatinskim gradovima. Prema precizno evidentiranim poreznim podacima zlatnog doba Firenze tijekom 15. stoljeća, tek jedan od tri porezna obveznika imao je određeno i obiteljsko ime, tj. prezime. U drugim dijelovima Italije taj je omjer u istom razdoblju bio još manji (oko dvadeset posto građana mahom iz obrtničkog i trgovačkog miljea nosilo je prezime), dok se u selima tek svaki deseti seljak, mahom bogatiji, mogao pohvaliti i obiteljskim imenom.

U narodu je u neslužbenoj uporabi dugo vremena bilo samo osobno ime dok je prezime sporednije, što se vidi i iz pojma "ime i prezime", gdje je ime na prvom mjestu te imenske formule, a prezime znači "preko imena", dakle više kao nadimak.

Materijalni i duhovni život, bliske veze i ovisnosti o biljkama i životinjama, prirodne pojave, vjera i praznovjerje, bili su svijet u kojem je nađena pobuda postanka prvih imena. U određenim zajednicama ime je bilo trajni pratilac i simbol osobnosti. Ono se identificiralo s "dušom". Uz davanje imena u prošlosti su bili vezani različiti običaji, a ponegdje nalazimo na mijenjanje imena tijekom života. S "mlječnog" koje se dobivalo pri porodu, prelazio se na "školsko" pri polasku u školu, a treće "ženidbeno" dobivalo se prilikom ženidbe ili nastupanja punoljetnosti.

Izbor imena obično su vršili roditelji, katkada rodina ili svećenik. Nerijetko je na odabir utjecao neki san, događaj, okolnost ili vrijeme rođenja. Za osobna imena uzimani su nazivi prirodnih pojava i bića, životinja, nebeskih tijela, meteoroloških pojava. U nekim zajednicama nalazimo slučajeve povezanosti s

kulturom totema, jednim od najranijih oblika religije poniklim istodobno s rodovskim uređenjem, ali i religioznim vjerovanjima da sve stvari imaju duh i dušu. Dajući djetetu ime totemske životinje, biljke ili naziv predmeta ili pojave koja se smatra nosiocem magične snage, vjerovalo se da će ono uživati njihovu zaštitu i raspolagati tajanstvenim moćima.

JEZIČNO PODRIJETLO I KARAKTERISTIKE NEKIH IMENA

Davanje imena temeljem naziva životinja nalazimo kod slavenskih imena Vuk, Jelenko, Zec, Srna te grčkog Melita (pčela). Od naziva za biljke potječu hebrejska Suzana te slavenska Ljiljana, Ružica, Smilja, Nevena. Nebeska tijela osnove su nastanka perzijske Ester (zvijezda), latinske Stelle (zvijezda), slavenske Danice, Sunčice, Zvjezdane. Na razne pojave u prirodi upućuju latinska Aurora (zora), hebrejski Abel (vjetar), slavenski Vatroslav, Ognjen, Lahorka. Od naziva raznih materijala i predmeta nastali su slavenski Zlatan, Srebrenka, Biserka. Djeci su davana imena koja u sebi sadrže ime Boga ili nekog posebnog božanstva (teoforična). Tako je nastao grčki Teodor i Doroteja, slavenski Božidar. Kod semitskih naroda imena su često predstavljala čitave rečenice: Mihael je značio "Tko je bog", Danijel "Bog je moj sudac", Ivan "Bog je milostiv". Vrline koje bi dijete trebalo imati izražene su u imenima poput keltskog Donald (hrabar), latinskog Justus (pravedan) i Filomena (ljubljena), njemačkog Willibald (smjele volje), arapskog Emin (vjeran) te naših Srećko, Milan, Vjeran, Krasna. Ponekad ime zvuči jednako kao i riječ koja označava

7 Delnički Dekanat, ČABAR, 18. veljače 2006.g. - *Zanimljivosti o imenima i prezimenima*, prilog: Željko Malnar

neki ljudski ideal ili apstraktni pojam, npr. latinski Justitia (pravednost), grčki Sofija (mudrost), njemački Minnie (ljubav) te slavenski Vjera, Nada, Slava. Neka imena ukazuju na slučajnost poput lat. Agrippa (krivo rođen) ili hebrejsko aramejskog Toma (blizanac). Imena su često sastavljena od dva člana korijena, npr. grčki "Theo+doros", slavenski "Boži + dar", njemački "Gott+lieb".

Glavnih korijenskih elemenata u starim slavenskim imenima ima oko osamdeset. Naprimjer, "Beri" (Beri-slav), "Brani" (Branislav), "Budi" (Budimir), "Dom" (Domagoj), "Trpi" (Trpimir), "Drži" (Držislav), "Kazi" (Kazimir), "Vladi" (Vladimir), "Stani" (Stanislav). Kod završetaka često nailazimo na - mir, - slav, - god, - dar, - ko. Mnoga stara slavenska imena u punom ili skraćenom obliku zadržala su se sve do danas. Među katolicima ona su u određenim razdobljima malobrojnija jer su se više upotrebljavala svetačka imena, osobito biblijska poput Ivan, Matija, Marko, Luka, Marija, Josip, Magdalena, Petar, Pavao, Jakov. U svako vrijeme pa tako i danas, izbor imena bio je podložan modi, pomodnom ukusu ili pak utjecaju mnogo čitane literature. Tome se mogu pripisati neka domaća i strana imena koja su danas dosta česta: Gordana, Jasenka, Višnja, Zoran, Boris, Bruno, Meri, Tomi.

IMENA PLEMENA I NARODA⁷

Kod nekih je plemena narodno ime bilo identično s riječju koja znači "čovjek", npr. kod Roma, dok "Deutsche" potječe od "naroda". Ime keltskih Kymra dolazi od "combrogī" u značenju "tuzemljaci", čime se razlikuju od Alobroga (prekozemljaka). Zajedničko ime

Slaven (Sloven) potječe od korijena "slav" te označava ljude koji "slove, govore". Svoje susjede Slaveni su zvali Nijemci, dakle "nijemima", dok su Grci sve negrčke narode zvali "barbari" (sanskrst "balbala" = mucavci). Mnoga plemenska i narodna imena daju se svesti na korijene koji znače "slobodni", "hrabri", "jaki", "uzvišeni", "veliki" te izražavaju svijest o vlastitoj nadmoćnosti. Iz zemljopisnih naziva nastala su imena "Romani" (Po Romi, Rimu), Pomorjani (po moru), Poljani (po polju), Neretljani (po Neretvi), Drevljani (po šumi) a mnoga ratnička plemena nazivana su ponekad po oružju koje su upotrebljavali, npr. Langobardi (dugo koplje) ili Herusca (mač).

Iz svega navedenog možemo zaključiti kako je osobno ime najvažnija sastavnica nečijeg identiteta. Datira još iz prapovijesnog razdoblja kada se plemenske strukture urušavaju i raste potreba za individualizacijom čovjeka. Uređenija društva uvode i popis stanovništva i otada se može pratiti utjecaj, nastanak i podrijetlo imena. Svakako, različite kulture i civilizacije imaju različite običaje nadjevanja imena kako u ranijoj povijesti, tako i danas. Jezična grana antroponomastika pomaže nam da pratimo podrijetlo imena od kulture u kojoj je ime nastalo preko kultura koje su ime prilagodile svom jezičnom podneblju sve do današnjih dana. ☺

HOLISTIČKA MEDICINA

Shraddha Shetty

Postigli smo velik napredak u konvencionalnoj medicini i raspolažemo s više tehnologije i rezultata istraživanja nego ikad prije, što nam je omogućilo da napravimo velike korake u dijagnostici i liječenju. Ovaj napredak, međutim, ima i svoje zamke. Specijalizacije i subspecijalizacije dovele su do toga da liječnici gube cjelovit pogled na pacijente. Umjesto da ih vide kao ljudska bića, svode ih na organe koje treba dovesti do ozdravljenja, dok se primjerice zanemaruje da su oni samo dijelovi složenog tijela kojeg oživljava svijest. Premda je pažnja posvećena detaljima nužna, moramo uzeti u obzir i mogućnost da „zumiranjem“ povremeno gubimo veću sliku.

Što se događa kada pacijent dode kod liječnika? Obično opisuje neobične senzacije koje osjeća u tijelu i nabraja simptome svoje bolesti. Liječnik zatim dijagnosticira bolest raznim dijagnostičkim postupcima kako bi identificirao uzrok nesklada u 'radu sustava'

koji se naziva ljudsko tijelo. Svi pravi liječnici žele pronaći najbolje dugoročno rješenje za pacijentov problem. Međutim, liječenje se obično odvija na određenoj fiziološkoj ili biokemijskoj razini. Iako je vraćanje ravnoteže elemenata u fizičkom tijelu važno, to može biti samo djelomično rješenje ako se ne pozabavimo neravnotežom ljudskog bića u cjelini koje, kako su vjerovali stari Grci i Hindusi, osim samog tijela ima dublje i suptilnije aspekte.

Tako će, primjerice, pacijent s čirom na želucu imati istu bolest kao i četiri druga pacijenta koji također mogu patiti od čira na želucu. No važno je uzeti u obzir da čir na želucu može biti fizički simptom, manifestacija, rezultat raznih suptilnijih uzroka. Međutim, u službenoj medicini simptom je odvojen od osobe i tretira se neovisno. Stoga ne iznenađuje da se u mnogim slučajevima liječenju mora pristupiti sveobuhvatnije.

Postoje dokazi da kod propisivanja terapije treba uzeti u obzir i mnoge druge parametre. Mnoga istraživanja otkrivaju da samo prisustvo liječnika, "moć njegova dodira", može smanjiti strah i tjeskobu kod pacijenta i ubrzati oporavak. Ponekad su *placebo* zajedno s njegovom i suošjećanjem dovoljni za proces ozdravljenja. U drugim slučajevima, čak i najbolji liječnici koji pružaju najbolje tretmane ne mogu pomoći pacijentu koji možda više nema volje za oporavkom ili možda nema povjerenja u liječnika. Kako objasniti ovaj fenomen?

Postoji područje koje se ne može tretirati samom alopatskom medicinom, a to je labirint uma, odnosno naš psihološki svijet. Iz tog razloga psihijatri vrlo često rade zajedno s psihologima. Postoje indikacije da nela-goda na mentalnom planu katkad prelazi u nelagodu na emocionalnom planu, poput stresa, i na kraju se može manifestirati kao fizička bolest.

Čini se da molekularna biologija to podržava. Osoba rođenjem nasleđuje DNK koji diktira funkcionalnost tijela i njegov fiziološki sustav. I dok se mnoge bolesti pripisuju genetskim anomalijama, najnovija istraživanja u području epigenetike tvrde da postoje dodatni važni čimbenici koji igraju ulogu u izazivanju bolesti.

Epigenetski čimbenici uključuju različite parametre okruženja kao što su utjecaj obitelji i prijatelja, stvari koje nam se događaju kao i elemente kulture. Kao što znamo, ti elementi utjecaja okolnosti nisu uvijek pod našom kontrolom. Postoji suglasnost da okruženje utječe na psihu što se može ili ne mora manifestirati kao bolest. Na primjer, istraživanja pokazuju da kronični stres ima veze sa stanicama koje sudjeluju u upalnim i imunološkim reakcijama, što osobu čini sklonom različitim kroničnim upalnim bolestima. Imunološki sustav percipira čak i stres kao značajnu prijetnju i prema se nositi s oštećenjem tkiva mobiliziranjem upalnih stanica, bez obzira je li doista došlo do oštećenja tkiva. Kronični stres i posljedični imunološki odgovor mogu izazvati bolesti i niz problema.

No, što ako postoji još jedna suptilnija dimenzija čovjeka koja se naziva 'duh', a koja također može utjecati na zdravlje osobe? To je načelo koje bićima daje život i svijest. Uvažavajući to načelo ljudsko biće može transformirati reaktivne instinkte u svjesne objektivne odgovore. No, kako možemo stupiti u interakciju s ovom dimenzijom unutar nas? Za ovaj duhovni impuls se kaže da se očituje kroz plemenite ideje i ispravne misli. Može ga se prepoznati u tihom glasu savjesti. Prema različitim filozofima, imamo sposobnost probuditi taj suptilni glas usredotočujući se na naše najplemenitije misli i težnje. Usklađivanje našeg djelovanja prema njima rezultira dubokom ili *eudaimonskom srećom* – koja se postiže svrhovitim, racionalnim, etičkim djelovanjem koje teži smislu i plemenitoj svrsi. Eudaimonska sreća nadilazi hedonističku sreću koja proizlazi iz prolaznih materijalnih užitaka.

Da bismo se izlijecili, očigledno je da trebamo bolje poznavati sebe, mimo onoga što se lako može uočiti, jer unatoč svom medicinskom napretku, ljudsko biće je još uvijek velika enigma. Postoji mnogo tekstova drevnih i modernih iscjelitelja i liječnika koji su duboko analizirali čovjeka s jedinom namjerom pronaalaženja pravog tijeka postupaka za obnovu zdravlja. Iako je oslobođanje od fizičkih simptoma ključno, ne možemo biti zadovoljni tek kratkotrajnim olakšanjem.

Zamislimo da liječnici pristupaju predmetu ljudskog zdravlja sa skromnošću filozofa; onog koji poznaje ograničenja vlastitog znanja, potaknutog čuđenjem da otkrije suptilne, tajanstvenije uzroke materijalnih fenomena. Filozof je ljubitelj istine i života, sa svim svojim usponima i padovima, jer mu to pruža mogućnost da stekne iskustvo, proširi polje vlastite svijesti i približi se istini. Liječenje stoga nije samo sveta znanost; ono je i sveta umjetnost. I zahtijeva holistički pristup. ■

S engleskog prevela: Helena Marković

***Nadvladaj mržnju nemržnjom,
nadvladaj nepovjerenje vjernošću,
nadvladaj škrtost darežljivošću,
a lažljivca istinom.***

Dhammapada

